

Oponentský posudek na bakalářskou práci Jana Holovského „Hospodářský a sociální vývoj Kolína od poloviny 19. století do první světové války“

Předkládaná práce těží z regionální problematiky a zaměřuje se na zmapování změn symptomatických pro proces průmyslové revoluce. Výběr daného regionu je více než příhodný – Kolín díky dopravnímu propojení, v první řadě železničnímu, měl všechny předpoklady k proměně v regionální průmyslové a obchodní centrum, zvláště když úrodná oblast Polabí disponovala nemalými zdroji pro akumulaci kapitálu.

Nesporným kladem práce je důkladný průzkum archivních fondů uložených v kolínském okresním archivu vztahujících se zakladatelské činnosti a průmyslovému podnikání vůbec. Při archivním výzkumu vycházel z nebohaté literatury zabývající se hospodářským vzmachem Kolínska ve druhé polovině 19. století, kterou vytěžil v podstatě bezzbytku. Snad mohl přihlédnout k velkým kompendiím, která by některé potřebné údaje komplementovala, např. k Technickým památkám na území Čech, Moravy a Slezska či k Studiím k dějinám techniky v českých zemích. Znalost pramenného materiálu autorovi dovolila korigovat některé tradované nepřesnosti, což nesporně svědčí o jeho svědomitém a pečlivém přístupu.

Text je členěn do šesti kapitol, odhlédneme-li od standardních úvodních a závěru, pak těžiště výkladu spočívá v kapitolách pojednávajících o vývoji hospodářském, sociálním a dále o významných představitelích regionálního hospodářského života. Text svým charakterem je deskriptivní. Tento jeho rys je zvláště zřetelný v pojednání o hospodářském vývoji, které je strukturováno podle sektorů a odvětví. Primárnímu sektoru, tj. výrobě zemědělské, je věnována jen stručná zmínka, jakkoli jeho význam je na mnoho místech zdůrazňován. Zpracování zemědělské problematiky v regionu a její vyvážené vsazení do konceptu předkládané bakalářské práce naráží na problémy pramenné, je tedy pochopitelné, proč na ni autor rezignoval. Ovšem v tom případě práce nemá nést stávající název – hospodářský vývoj přirozeně obsahuje všechny sektory. Představa naznačená na s. 15, že pro město Kolín lze od zemědělské problematiky abstrahovat, je mylná. Nemalá část měšťanů totiž vlastnila statky, které se nacházely i na katastru města. Jak jinak by v městské radě mohl např. zasedat V. Perner, který byl právě kolínským statkářem.

Sektor sekundární zahrnuje osm průmyslových odvětví, která byla v 2. pol. dlouhého 19. století v Kolíně založena a která se v něm poměrně bouřlivě rozvíjela. Oprávněně je na prvním místě jmenován průmysl potravinářský budovaný na agrárním zázemí Kolína. Možná,

že by mu slušelo poněkud jiné řazení, věcně správnější by pravděpodobně bylo vycházet z „tradičních“ provozů (zejména mlynářství) a postupně přecházet k dalším, později vznikajícím. Nebylo by zajisté bez významu vyvozovat zakládání (ale i zánik) podniků ze změn na trhu (třeba jen analogických či hypotetických). Tak např. řepkové olejářství poskytovalo levnější náhradu za svíčky a samo bylo podlomeno nástupem petroleje (a plynu). Takové souvztažnosti si je autor vědom –např. u cukerného boomu, který byl nesporným impulsem pro zakládání strojírenských výroby, či u počátků chemických provozů (umělá hnojiva). Práce důkladně mapuje jednotlivé podniky, místy ale jen pouhým výčtem. Přihlíží ale k „lidskému faktoru“ – nástupu nového typu podnikatelských elit, tentokrát již kapitalistických, v procesu dotváření se občanské společnosti.

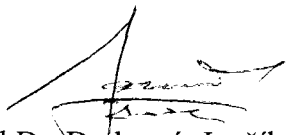
Na vývoji infrastruktury lze zřetelně dokumentovat modernizační procesy. Možná, že by bylo účelnější členit ji na ekonomickou a sociální, čímž by se překlenulo poněkud problematické členění stávající (vyčistila by se hybridní podkapitola Významné stavby netovárního charakteru a vymezil by se např. rozdíl mezi segmentem zdravotnictví, které náleží do infrastruktury a které je součástí sociálního vývoje).

Zatímco kapitola o hospodářském vývoji má sevřenou a logickou strukturu, pojednání o sociálním vývoji je poněkud nekonzistentní. Mísí se v něm výklad politických událostí s vývojem kulturním, se spolkovým životem, uceleněji působí podkapitola o obyvatelstvu. Připojené biografie významných osobností užitečně dokreslují proces formování občanských elit na regionální úrovni.

Jako celek předkládaná práce poskytuje poměrně ucelený obraz, byť statický, proměny Kolína v regionální hospodářské centrum. Problematizují ji některé nedostatky jazykové i věcné. Např. na s. 13 „říšská ústava“ (má být „rada“), s. 27 „...až do první světové války. U jejích počátků stál Čeněk Křička...“ Stylistických prohrěšků je ostatně více. Obdobně větší pozornost měla být věnována nežádoucím opravám Wordem, zejména u jmen (Pavelec místo Havelec, Kyván místo Cyvín). Některá tvrzení by si vyžádala širší argumentaci, např. „židé nepodléhali germanizaci“ (s. 84) či „diferenciace cílů městských elit“ (s. 70). Přes uvedené problémy lze práci J. Holovského označit za vcelku zdařilou, ocenit je třeba zvládnutí heuristické práce (zvláště práce s prameny) i výběr ilustrativních příloh (zvláště lokace prvních provozů). Plně ji proto doporučuji k obhajobě.

Návrh hodnocení:

V Praze dne 2. 1. 2009

prof. PhDr. Drahomír Jančík, CSc.